

A keresked. jog egysége a magyar korona területén,

különös vonatkozással a ném. bir. ker. főtörvényszékre.

Folytatás.

A második nem kevesebb aggodalmat keltő nehézség a *nyelvkérdés*, vagyis azon kérdés, hogy a szervezendő törvényszék ügyvitelében minő nyelv alkalmaztassék? E tekintetben két egymással ellentétes rendszer fekszik előttünk. Vagy megengedjük ugyanis, hogy a törvényszék tanácskozási és ügyviteli nyelve magyar és horvát egyidejűleg legyen, vagy kimondjuk, hogy a törvényszék ügyviteli nyelve csak egységes lehet, mely utóbbi esetben természetesen csak a magyar nyelv alkalmazásáról lehet szó. Első esetben eleve le kellene mondanunk arról, hogy a törvényszék tanácskozásai közösek lehessenek. Nem maradna tehát egyéb hátra, mint a szervezendő törvényszéket két egymástól elkülönített osztályra, egy magyar és egy horvát tanácsra osztani fel, előbbi magyar, utóbbi horvát tanácskozási és ügyviteli nyelvvel. Minden ügydarab, mely magyar bíróságok által terjesztetnék fel, a magyar, minden horvát ügydarab a horvát osztályhoz utasíthatnék eldöntés végett. Az elintézés módja szintén mindkét nyelven külön történnék, úgy hogy a két osztály működése teljesen párhuzamosan haladna egymás mellett. Ily megoldási mód kétségkívül azon előnnyel járna, hogy mindennemű tolmácsolás vagy fordítás nélkülözhetővé válnék, minek folytán az ügymenet bizonyára gyorsabb volna, mint más rendszer mellett. Vajjon azonban a törvényszék működése így esetben egységes alapon nyugodnék-e, az más kérdés. Ha a két tanács semmi érintkezésben nem állana egymással, akkor az egység a törvényszék szervezetében ugyan, de nem az igazságszolgáltatásban volna meg. Az egység látszata volna csak meg, tényleg azonban a kereskedelmi jog gyakorlata ellentétes utakon haladna, s az egységes jogfejlődés épenséggel nem volna biztosítva.

Ennélfogva az egységes igazságszolgáltatás szempontjából multhatlanul szükséges, hogy, ha már egységes ügyviteli nyelvtől eltekintünk, a két osztály egymással folytonos érintkezésben maradjon. Hogy ez miként érhető el, arra nézve a német birodalmi kereskedelmi főtörvényszék szervezete biztos támpontot szolgáltat. Itt ugyanis az ügyek elintézése szintén külön tanácsokban történik, melyek egymástól teljesen függetlenül működnek. Mindazonáltal az egyik tanács döntvényei mindenkor a másik tanácssal közlendők és megfordítva. Ha pedig egyik tanács véleménye a másik tanács egy korábbi ítéletétől eltér, az ügy egy közös tanácsban, a plenumban döntetik el. Ugyanezen eljárást lehetne behozni az általunk javasolt törvényszéknél is, mely esetben azonban a közös ülések tárgyalási nyelve ismét csak egy lehetne, t. i. a magyar. Azonkívül a közös tanács hatásköréhez még más fontosabb ügyek is tartozhatnának, melyek szintén csak egységesen intéztetnének el.

A megoldás ezen módja természetesen azt involválja, hogy a törvényszék horvát tagjai a magyar nyelvet

tökéletesen bírják, ezen ismeret nélkül közös tanácskozások el nem levén képzelhetők. Ugyanez áll azonban azon esetben is, ha a törvényszék tanácskozási és ügyviteli nyelve mindenben egységes volna. E tekintetben tehát nincs különbség. Hogy ebben nagy nehézség volna, nem hiszszük, mert épen a jelesebb horvát jogászok közt van sok olyan, kik a magyar nyelvben teljesen jártasak.

Ha e szerint a törvényszék horvát tagjaira nézve teljesen egyre megy, vajjon egységes, avagy pedig dualistikus, vegyes ügyviteli nyelv alkalmaztatik, úgy más tekintetben az egységes ügyviteli nyelv rendszere mégis több nehézséggel jár, mint a kifejtett vegyes rendszer, a mennyiben ugyanis a horvát ügydarabok minden esetben magyarul kezeltetnének, magyarul referáltatnának és magyarul intéztetnének el, miglen az utóbbi rendszer mellett ez csak kivételesen történnék. Fordítások egyik esetben úgy mint a másokban volnának szükségesek, mert hogy a horvát ügyek fölötti ítéletek csak horvát nyelven közöltethetnének az érdekelt felekkel, kétséget nem szenved. Mig azonban egységes ügyviteli nyelv mellett fordítások minden egyes esetben, addig a vegyes rendszer mellett ilyenek csak kivételesen lennének szükségesek, s így az ügymenet utóbbi esetben mindenesetre gyorsabb volna.

Hogy magyar szempontból a teljesen keresztülvitt egység, horvát szempontból a consequenter alkalmazott és minden közös érintkezést kizáró dualismus volna legkivánatosabb, elismerjük. Midőn azonban az előbbi rendszer horvát részről alig fogadtatnék el, utóbbi esetben pedig az egységes igazságszolgáltatás volna veszélyeztetve: legcélszerűbb leendő a két ellentétet az által kiegyenlíteni, hogy a két osztály mellett közös tanács létesíttetik, a midőn egységes ügyviteli nyelv és dualismus jönne alkalmazásba. Kétségkívül complicált viszony, nézetünk szerint azonban az egyedüli mód, mely a kivített remélni engedi. Végre egységes ügyviteli nyelv mellett sem kerülhetnők ki azt, hogy az ügyek szaporodtával a törvényszék több tanácsra fel ne osztassék s ez esetben is az igazságszolgáltatás egysége csak úgy volna biztosítva, ha az egyes tanácsok egyetértéssel azaz közös tanácskozások alkalmazása mellett működnének, mint ezt a német birodalmi kereskedelmi főtörvényszék példája is tanúsítja.

Mindezekkel azonban a nehézségek sora nincs kimerítve, bár tagadhatlan, hogy a kérdés politikai és hogy úgy mondjuk nemzetiségi oldala egyéb nehézségeket aránylag kevésbé nagy jelentőségűeknek kell hogy feltüntessen. A most szemügyre veendő nehézségek *jogi természetűek* s itt mindenekelőtt azon körülmény veendő tekintetbe, hogy a kereskedelmi jog forrása nem egyedül a kereskedelmi törvény levén, hanem nagyrészt a tulajdonképeni *magánjog* (k. t. i. §-a), az alkotandó törvények azon helyzetbe is fog jutni, hogy egyes kérdésekben a magánjog szabályait alkalmazza. Tudvalevő azonban, Magyarország és Horvátország magánjoga nem egységes, hanem ellenkezőleg, míg a horvát magánjog nem más mint az eredeti alakban recipiált osztrák polgári

törvénykönyv, addig Magyarországon az osztr. törvénykönyv csak részben, t. i. Erdély egész kiterjedésében, a szűkebb Magyarországon ellenben csak annyiban bír érvénnyel, a mennyiben a telekkönyvi intézménnyel áll kapcsolatban. De még ha elismerjük is, hogy a tulajdonképi Magyarországon az osztr. polg. törvénykönyv *tényleg* különösen a kötelmi jog terén szintén alkalmaztatik, s így voltaképen Magyarország és Horvátország magánjoga között, legalább a mennyiben a magánjog a kereskedelmi jognál jön tekintetbe, különbség ez időben nem létezik, úgy az alkotandó magyar magánjogi codex megvalósításával ezen tényleges egység mindenestre meg leendő szakítva. Midőn ennél fogva a kereskedelmi jogban a magánjog alkalmazása kerül szóba, azon kérdés merül fel, vajjon a magyar vagy a horvát magánjog legyen-e az alkalmazandó jogforrás? E tekintetben a felelet, azt hisszük, igen közel fekszik: a magyar ügyekben a magyar, a horvát ügyekben a horvát magánjog fog alkalmaztatni, s így nehézségről nem lehet szó. (De egységről sem. Szerk.) Nehézség azonban igen is található azon körülményben, hogy a magánjog döntő gyakorlata Magyarországon a budapesti legfőbb ítélőszék, Horvátországban a zágrábi hétszemélyes tábla hatásköréhez tartozván, az alkotandó kereskedelmi főtörvény-szék könnyen azon helyzetbe fog jutni, hogy ezektől eltérő felfogást tanusítson a magánjogi szabályok alkalmazásánál és magyarázatánál. Ilyképen a kereskedelmi jog egysége az egyes országok magánjogának egysége árán valószínűleg meg s egy nagyobb jelentőségű cél tétetnének kockára egy kisebb cél elérése miatt.

Az inconvenientiák, melyek ilyformán támadnak, mindenestre komoly természetűek; mindazonáltal azt hisszük, hogy ez nem oly nehézség, mely eszménk megvalósítását lehetetlenné tenné. E nehézség meg volt Németországban is, sőt még fokozottabb mérvben, mert nem két, hanem talán tizenkét legfőbb törvényszék gyakorlatával kellett számolni. A nehézség elhárítható különösen az által, ha az alkotandó törvényszék illetősége szorosan körülíratik olyképen, hogy minden oly ügy, mely inkább civilis természetű, abból kivéssék s a legfőbb ítélőszék, illetve a horvát hétszemélyes tábla illetőségéhez utasíttassék. Midőn pedig tisztán kereskedelmi ügyet kell magánjogi alapon elbírálni, a törvényszék kötelessége leendő a legfőbb ítélőszék, illetőleg a horvát hétszemélyes tábla gyakorlatát tekintetbe venni, s így ellentétől a magánjog gyakorlatában nem kell tartani. Különben is a kereskedelmi főtörvényszék ritkán lesz azon helyzetben, hogy nagy elvi jelentőségű magánjogi határozatokat hozzon; legtöbb esetben a magánjogot illető kérdések csak incidentális jellegűek lesznek, s ha ilyenekben eltérések is fordulnak elő, ezek a magánjog egységes fejlődésmenetét nem fogják megzavarni.

Sokkal nagyobb nehézség rejlik azon körülményben, hogy Magyarországon más *eljárás* létezik, mint Horvátországban. Itt mindenekelőtt azon kérdés merül fel, vajjon egy alkotandó kereskedelmi főtörvényszék intézménye megfér-e általában különböző eljárással?

Avagy szükséges-e keresked. ügyekre nézve egy külön eljárást megállapítani, mely Magyarországon is, Horvátországban is érvényes legyen?

Folyt. követk.

Dr. Nagy Ferencz.

Örökösödési jogunk törvényhozási szabályozásához.

Folytatás.

A törzshübér ezen nehézkes és költséges átruházásai IV. Vilmos alatt 1833-ik évben hozott parlamenti határozat intézkedései által egyszerűsítve lettek. E szerint a ki a törzshüberről rendelkezni akar, ebbeli jogosultságát egy a kérdéses parlamenti határozatra vonatkozó s a court of chancery könyveibe bevezetendő egyszerű okmánynyal megszerezhetette; miáltal a törzshübér vagyont illetőleg mindenki ugyszólván feltétlen rendelkezési jogosultságot nyert. Ugyanezen törvény a törzshübért alapítani szándékozóknak megengedi, hogy háromnál nem több személyt alapítványörökül rendeljenek; az alapítványörökül rendelő egyéneknek azonban a törzshübér alapításakor már életben kell lenniök. Mig a kirendelt alapítvány örök, vagy csak egy is közülök életben van, addig a törzshüberről csak az ő beleegyezésökkel lehet rendelkezni; az alapítványörök azonban a beleegyezés megadásánál semmi korlátnak nincsenek alávetve, s minden velök kötött megszorító intézkedés semmis. — A vagyonnal való rendelkezés korlátozásának nevezetes gátot vet még a III. György alatt keletkezett ugynevezett Thelusson-féle parlamenti határozat, mely szerint ingó és ingatlan vagyonról sem végrendelet által, sem másként nem lehet akként intézkedni, hogy a vagyon kamata vagy másnemű haszna a rendelkező halála után 21 évet meghaladó időre lekötve legyen. — Az angol jog e szerint a törzshübér vagyonra nézve külön, végrendekezés által meg nem változtatható törvényes örökösödési rendet állapít meg; — e vagyont a törvény szerint hívott örököstől élők közötti intézkedés által sem engedi elvonatni; de igen könnyű módot ad arra, hogy a törzshübéri vagyon egyszerű hübéri vagyonná változtassék s ezáltal úgy élők közötti mint halál esetei szabad rendelkezés tárgyává tétessék; és a szabad rendelkezés korlátozásának a vagyon lekötésének nevezetes gátot vet. — Ismeri ugyan ezenkívül az angoljog a parlamenti határozattal alkotott családi hitbizományt, mely a vagyont akként köti le, hogy az ismét csak parlamenti határozat által oldható fel; de az ilyen a legnagyobb ritkaságok közé tartozik; mert egész Angolhonban mindössze egynehány ily családi hitbizomány van.

Az ingó vagyonokban való törvényes örökösödés Angliában akként van szabályozva, hogy a vagyon egyharmad részét a tulélő nő kapja, kétharmadrészét pedig, s illetőleg ha az anya nem él, az egészet a gyermekek nem és korra való tekintet nélkül egyenlően osztják meg. Ha gyermekek nincsenek, akkor a tulélő nő e vagyonok felét kapja. A lemenő ágon a képviselőnek a végtelenségig helye van, s ha unokák és gyermekek együtt örökösödnek törzs szerinti, ha pedig csupán unokák vannak,